

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2019 (HE 123/2018 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 22.10.2018.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Outi Luoma-Aho, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Virpi Vuorinen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Susanna Grimm-Vikman, sosiaali- ja terveysministeriö
- talousjohtaja Mikko Staff, sosiaali- ja terveysministeriö
- tutkimusprofessori Ilmo Keskimäki, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- tutkimuspäällikkö Jussi Tervola, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- apulaisjohtaja Reijo Vuorento, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- Kansaneläkelaitoksen hallitus
- Kelan toimihenkilöt ry
- Kansaneläkelaitos
- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- Työttömien Keskusjärjestö ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan pääluokan loppusumma on noin 15 mrd. euroa, mikä on noin 27 % valtion budjetista. Se on noin 6 milj. euroa pienempi kuin kuluvan vuoden var-

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp

sinainen talousarvio. Suurimmat vaikutukset määrärahan suuruuteen on parantuneella työllisyys-tilanteella, mikä vähentää työttömyysturvan menoja lähes 300 milj. euroa 2,37 mrd. euroon. Suurimmat määrärahalisäykset aiheutuvat tarvearvioiden muutoksista sairausvakuutuksessa, asumistuessa ja eläkkeissä.

Perhe- ja asumiskustannusten tasauksen ja perustoimeentulotuen määräraha nousee 4,4 mrd. euroon. Noin 57 milj. euron lisäys aiheutuu pääasiassa työttömyysturvan aktiivimallin ja perustoimeentulotuen toimeenpanosta sekä opiskelijoiden arvioitua suuremmista asumistukimenoista. Pääosa sairausvakuutuksen 306 milj. euron menolisäyksestä aiheutuu kilpailukykysojimuksessa sovitusta työnantajan sairausvakuutusmaksun alentamisesta. Yleisen asumistuen menot kasvavat noin 80 milj. euroa muun muassa opiskelijoiden asumistuen muutoksen vuoksi.

Indeksitarkistuksia kansaneläkeindeksiin sidotuissa etuuksissa ei tehdä myöskään ensi vuonna perustoimeentulotukea lukuun ottamatta. Eriarvoisuuden lieventämiseksi ehdotetaan, että vähimmäismääräisiä päivärahoja ja takuueläkettä korotetaan (yhteensä 30 milj. euroa). Lisäksi vähimmäismääräisen sairauspäivärahan 55 päivän omavastuu poistetaan (4,4 milj. euroa). Turvakoti- paikkojen lisäämiseksi toiminnan rahoitukseen ehdotetaan 2 milj. euron lisäystä viime vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Päihteitä käyttävien äitien hoitoon ehdotettu 3 milj. euron määräraha säilyy vuoden 2018 tasossa. Veteraanien tukemiseen ehdotetaan yhteensä 28 milj. euron lisäystä. Rintamaveteraanien kotona asumista tukeviin palveluihin ehdotetaan 19,5 milj. euron lisämäärärahaa. Lääkekorvausten vuosiomavastuurajaa ehdotetaan alennettavaksi noin 40 eurolla, jonka vaikutus valtionosuuteen on 5 milj. euroa. Valiokunta pitää määrärahojen ja etuuksien korotuksia myönteisinä.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus

Sosiaali- ja terveystalouden saaman selvityksen mukaan vahva suhdannetilanne, kuntien omat tehostamistoimenpiteet ja valtion menoja hillitsevä finanssipolitiikka ovat vaikuttaneet siihen, että kuntatalous kokonaisuutena saavutti viime vuonna historiansa parhaan tuloksen. Kuntakohtaisia eroja kuitenkin on, ja erityisesti erikoissairaanhoidon oletettua suurempiin säästöihin perustuvat valtionosuuksien ennakkolliset leikkaukset ovat rasittaneet kuntataloutta.

Valiokunta korostaa korkean työllisyysasteen ja kuntatalouden tasapainon merkitystä sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamisen näkökulmasta. Kuten hallituksen esityksessä vuoden 2019 talousarvioksi todetaan (HE 123/2018 vp, s. Y 11), talouden suotuisa suhdannevaihe peittää alleen julkisen talouden rakenteelliset ongelmat. Väestö ikääntyy ja se näkyy erityisesti kasvupaineena hoito- ja hoivamenoissa myös tulevaisuudessa. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 8,5 mrd. euroa, joka on noin 86 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2018 varsinaisessa talousarviossa. Kuntien sopeutustoimien ansiosta kuntien menot eivät ole kuitenkaan viime vuosi- na kasvaneet ja kuntatalous on pysynyt tasapainossa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että rahoitusperiaatteen mukaisesti kunnille turvataan riittävä valtionosuus peruspalvelujen järjestämiseen.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp

Tutkimus- ja innovaatiopolitiikka

Valiokunta korostaa tieteellisen tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan merkitystä palvelujärjestelmän, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä työllisyyden kehityksen näkökulmasta ja pitää hallituksen toteuttamia toimia sekä suunniteltuja toimenpiteitä oikeansuuntaisina. Valiokunta pitää perustettavan Suomen Genomikeskuksen, kansallisen syöpäkeskuksen, kansallisen neurokeskuksen sekä biopankkien toiminnan vakiinnuttamista ja rahoitusta merkityksellisenä, jotta Suomi on mukana kansainvälisessä kehityksessä hyödyntämällä potilaiden hoidossa ja sairauksien ehkäisyssä tulevaisuuden teknologiaa. Myös terveydenhuollon kasvustrategiaa tukevien toimenpiteiden rahoitus on tärkeää, jotta Suomeen luodaan sosiaali- ja terveysalaa sekä koko kansantaloutta hyödyttävää uutta yritystoimintaa.

Valtion terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidolain mukaiseen tutkimustoimintaan kohdentaman korvauksen (ns. VTR-rahoitus) niukkuus on tiedostettu jo usean vuoden ajan, koska rahoitusta on pidemmällä aikavälillä vähennetty. Vuodelle 2019 esitetään VTR-rahoituksen kokonaismääräksi 21 milj. euroa. Sairaanhoidopiirit ovat joutuneet enenevästi jo usean vuoden ajan kohdentamaan kuntarahoitusta kliiniseen tutkimukseen ja kehitykseen turvatakseen korkeatasoisen tutkimuksen perusedellytykset. Esimerkiksi Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoidopiirin tutkimukseen kohdistama rahoitus on 15 milj. euroa vuodelle 2019. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta nostaa esiin huolen tutkimuskorvauksen riittävydestä ja toteaa, että tulevassa sote- ja maakuntauudistuksen mukaisissa rakenteissa lainsäädännön mukaiset tutkimuskorvaukset tulee kattaa maakunnille valtion budjettivaroin.

Valiokunta korostaa tässä yhteydessä vastaavasti valtion koulutuskorvausten riittävyyden keskeistä merkitystä tulevan palvelujärjestelmän laadun takeena. Korvauksen on turvattava terveydenhuollon ja lääketieteen opetuksessa kohtuulliset ryhmäkoot.

Yliopistosairaaloihin kohdistuu jatkossa entistä enemmän uudenlaisia laajempia odotuksia tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan mahdollistajana sekä yhteiskunnan että yritysten taholta, ml. edellä mainittujen genomi-, neuro- ja syöpäkeskusten sekä biopankkien toiminta. Valiokunta toteaa, että uusien toimintojen mukaisten infrastruktuurien rakentamisesta, ylläpitämisestä ja kehittämisestä aiheutuvat kustannukset tulee korvata sairaaloille asianmukaisesti.

Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan toimenpiteiden ja rahoituksen vaikutuksia tulee valiokunnan näkemyksen mukaan kokonaisuudessaan arvioida huolellisesti ja tarvittaessa päättää jatkotoiminta, joilla turvataan korkealaatuinen kansanterveyttä, hyvinvointia sekä sote-palvelujärjestelmää koskevan tutkimuksen edellytykset. Valiokunta pitää hyvänä, että valtion tutkimuslaitosten ja -rahoituksen kokonaisuudistuksesta (ns. TULA-uudistus) on valmistumassa kuluvan vuoden aikana valtioneuvoston kanslian tilaama arvio. Se antaa mahdollisuuden arvioida kokonaisuutena uudistuksessa perustettujen rahoitusinstrumenttien toimivuutta sekä rahoituksen riittävyyttä.

Valiokunta ilmaisee huolensa sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen tutkimuksen rahoituksen riittävydestä ja pitää välttämättömänä, että terveydenhuollon tutkimuksen rahoituksen riittävyys samoin kuin sosiaalialan tutkimuksen ja kehittämisen voimavarat turvataan pitkäjänteisesti. Sosiaalialan tutkimusmahdollisuuksia tulee vahvistaa nykyisestään. Sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon tutkimustoiminnan voimavarat ovat valiokunnan näkemyksen mukaan riittämät-

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp

tömät. Valiokunta kiinnittää huomiota Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen talousarviorahoituksen (THL) pienenemiseen. THL:llä on keskeinen rooli kansanterveyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän tutkimuksessa.

Sote- ja maakuntauudistus on kansallisesti ja kansainvälisesti laaja uudistus, jolla on merkittäviä vaikutuksia yhteiskunnan eri osa-alueille Suomessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto valmistelee pikaisesti tutkimusohjelman ja siihen liittyvän rahoituksen. Ohjelman taustaselvitys on aloitettu. Ohjelman avulla kyetään arvioimaan uudistuksen toimeenpanoa ja toimintaa riittävän pitkäaikaisesti, laaja-alaisesti sekä monitieteellisesti vastaamaan yhteiskunnallisen päätöksenteon tarpeita. Panostus sekä kliniseen että palvelujärjestelmän tutkimukseen on valiokunnan näkemyksen mukaan keskeinen keino hillitä kustannusten kasvua, tehostaa hoitoa ja hoivaa sekä parantaa hyvinvointia ja vaikuttavuutta.

Kansaneläkelaitoksen toimintamenot

Kansaneläkelaitoksen (Kela) toimintamenoihin esitetty valtionosuuden määrä (366,36 milj. euroa) on noin 18 milj. euroa Kelan esittämää määrää pienempi. Kela on valiokunnalle annetussa lausunnossaan katsonut, että talousarvioesityksen mukainen määrä vaarantaa Kelan etuuskäsittelyn sekä asiakaspalvelutason ja -kyvyn. Myös Kelan hallituksen lausunnossa katsotaan, ettei Kela pysty suoriutumaan lakisääteisten tehtäviensä toimeenpanosta ja tuottavuusinvestoinneista. Riskin on lausunnoissa todettu kohdistuvan erityisesti perustoimeentulotuen täytäntöönpanoon ja sen lakisääteiseen käsittelyaikaan sekä aktiivimallin toimeenpanoon. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Kelan voimavarojen riittävyys turvataan siten, että se pystyy asianmukaisesti ja kustannustehokkaasti huolehtimaan lakisääteisistä tehtävistään säädetyissä määrärajoissa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 13.11.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Anne Louhelainen sin
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp

jäsen Sari Raassina kok
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk
varajäsen Satu Taavitsainen sd
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Päivi Salo
valiokuntaneuvos Harri Sintonen

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 1 /sd

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Hallitus jatkaa perusturvan heikentämistä

Sosiaalietuuksien indeksileikkaukset alentavat edelleen ensi vuonna perusturvan ostovoimaa ja lisäävät eriarvoisuutta. Indeksit ovat jäädytettyinä koko hallituskauden. Käytännössä jäädytys tarkoittaa ensi vuonna 1,2 prosentin heikennystä mm. työmarkkinatukeen ja kansaneläkkeeseen. Hallituksen esittämät korotukset pienimpiin etuuksiin ovat tarpeellisia, mutta ne ovat vain murto-osa sosiaaliturvaan koko hallituskaudella kohdistuvista leikkauksista. Esim. takuueläkkeeseen on tehty tasokorotuksia, mutta niiden avulla sen ostovoima on lähinnä pystytty pitämään ennallaan, eikä se ole merkittävästi noussut. Lisäksi on huomattava, että takuueläke koskee vain noin 100 000:ta eläkeläistä, kun taas kansaneläkettä saa yli puoli miljoonaa eläkkeensaajaa. Myös veteraanien etuuksien ostovoimaa leikataan indeksijäädytyksellä. Esityksen mukaan veteraani- ja rintamalisät ovat myös vuonna 2019 yhtä suuria kuin ne olivat vuonna 2016, eli rintamalisä, joka vuonna 2016 oli 49,56 euroa/kk, olisi myös vuonna 2019 edelleen 49,57 (pyöristysmuutos) euroa/kk, ja veteraanilisä, joka vuonna 2016 oli 105,13 euroa/kk, olisi myös vuonna 2019 edelleen 105,13 euroa/kk.

Työttömyysturvan leikkaukset jatkuvat aktiivimallin myötä. Malli leikkaa työttömyysturvaa 4,65 % niiltä, jotka eivät löydä työpaikkaa tai eivät pääse aktiivitoimenpiteisiin. Aktiivimallin vuoksi alennettua työttömyysetuutta sai huhti-kesäkuussa noin 150 000 henkilöä. Ansiopäivärahaa saaneista joka kolmas (54 000 henkilöä) sai etuuden alennettuna, ja Kelan työttömyysetuuksien saajista 38 % (97 000 henkilöä) sai etuuden alennettuna. Aktiivimalli on alentanut erityisesti iäkkäiden työttömien etuutta. Alennetun ansiopäivärahan saajista joka kolmas oli täyttänyt 60 vuotta. Myös Kelan etuuksien saajissa alennetun etuuden saaminen oli sitä yleisempää, mitä vanhemmasta ikäluokasta oli kyse. Arviolta hieman yli 10 % ensimmäisen tarkastelujakson jälkeen alennettua etuutta saaneista täytti aktiivimallin aktiivisuusehdot toisen tarkastelujakson aikana.

Myös asumistuen enimmäisvuokrien jäädytys leikkaa lähes kaikkien asumistuen saajien tukea. Yleinen asumistuki heikkenee myös käytetyn indeksin myötä, kun asumismenon laskennassa on siirrytty käyttämään vuokraindeksiä heikompaa elinkustannusindeksiä. Asumisen kalleus on merkittävä ongelma, jota kuvaa hyvin myös se, että huolimatta vähimmäismääräisten sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahojen nostosta työmarkkinatuen tasolle, ei tuen saajien toimeentulotuen käyttö tule merkittävästi vähenemään. Tämä johtuu juuri siitä, että asumiskustannuksia korvataan merkittävästi toimeentulotuella. Esimerkiksi Terveystien ja hyvinvoinnin laitos THL kiinnittää asiantuntijalausunnossaan tähän huomiota ja esittää näkemyksensä, että toimeentulotukiriippuvuuden merkittävä vähentäminen onnistuisi parhaiten asumisen tukia muuttamalla.

Sosiaali- ja terveystalouden epätasa-arvoinen saatavuus sekä välttämättömän hoidon hinta kasvattavat eriarvoisuutta Suomessa. Hallituskaudella sekä lääke- että matkakulujen korvauksista on leikattu merkittävästi. Lisäksi asiakasmaksuihin on tehty lähes 30 prosentin korotus. Keliakiorvaus on poistettu kokonaan ja kakkostyyppin diabeteslääkkeiden korvauksia on tiputettu ra-

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 1 /sd

justi. Suomalainen erityispiirre terveydenhuollossa on kotitalouksien korkea rahoitusosuus. Kaikki ihmiset eivät pysty maksamaan maksuja, vaan niitä ajautuu ulosottoon tai palveluita jätetään kokonaan käyttämättä. Tuoreen tutkimuksen mukaan pienituloisista tai paljon sairastavista jopa joka viides joutuu ainakin toisinaan tinkimään terveydenhoidostaan tai tekemään valintoja välttämättömien lääkkeiden ja ruuan tai muiden tärkeiden elämiseen liittyvien kulujen välillä. Osalla pienituloisista terveydenhoitokulut vievät jopa 40 % perheen käytettävissä olevista tuloista.

Leikkaukset sairausvakuutusetuksiin yhdessä asiakasmaksukorotusten kanssa ovat kohdistuneet kovimmin etenkin paljon palveluita käyttäviin sosiaalietuuksia saaviin ihmisiin, joilta siis on jo leikattu etuuksien indeksijäädysten myötä. Näin ihmisten mahdollisuudet välttämättömien peruspalvelujen käyttöön heikkenevät. Tämä ei ole hyväksyttävää eikä sosiaali- ja terveystalouden tavoitteiden kannalta järkevää.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan esim. työmarkkinatukea saavan yksinasuvan tulot eivät riittäneet ylläpitämään kuluvana vuonna Kuluttajatutkimuksen minimibudjetin mukaista kohtuullista minimikulutusta, vaan jäivät siitä noin 20 % (240 euroa keskiarvossa kaupungissa). Ensi vuodelle kaavailut jäädytykset siis heikentävät edelleen toimeentuloturvan tasoa suhteessa minimibudjettiin. Useiden etuuksien ostovoiman pysähtyminen kasautuu useita etuuksia saaville ihmisille. Tämä vaikutus vielä kertautuu, kun etuudet ovat jäädytettynä useana vuonna peräkkäin. Heikoimmassa asemassa olevien ihmisten asema heikkenee edelleen. Tämä ei ole oikeudenmukaista eikä kestävä poliitiikkaa.

Edellä olevan perustella katsomme, että köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen tulee nostaa vahvemmin poliittiselle agendalle ja lopettaa perusturvan murentaminen. On ryhdyttävä valmistelemaan nykyistä joustavampaa ja muuttuvissa tilanteissa paremmin tukevaa sosiaaliturvajärjestelmää, jossa myös asumisen kustannukset huomioidaan nykyistä paremmin. Indeksijäädysten vuodelle 2019 on peruttava ja tehtävä etuuksiin korotukset elinkustannusindeksin mukaisesti. Lisäksi kansaneläkkeeseen tulee tehdä tasokorotus. Nykymuotoinen aktiivimallin leikkuri tulee purkaa ja työttömien mahdollisuutta täyttää aktiivimallin ehtoja tulee laajentaa. Voimassa olevan lääkärinlausunnon sairaudesta ja työkyvyttömyydestä tulee riittää estämään aktiivimallin sanktiot. Lisäksi on panostettava riittäviin työllisyys- ym. palveluihin. Kakkostyyppin diabeteslääkkeet on palautettava 100-prosenttisesti korvattaviksi ja keliakian hoitoon tarkoitettu ruokavaliokorvaus on palautettava.

Hallitus leikkaa kuntien valtionosuuksia perusteettomasti

Vuonna 2019 kunnan peruspalvelujen valtionosuus alenee noin 85 miljoonaa euroa. Hallitusohjelman mukaisten indeksijäädysten takia kunnilta jää valtionosuutta saamatta 243 milj. euroa vuonna 2019. Kustannustason muutos lisää kunnallisten peruspalvelujen kustannuksia. Valtionosuudessa kustannustason muutosta ei kuitenkaan ole huomioitu tällä hallituskaudella vuosina 2016—2019. Indeksijäädysten synnyttämä menojen ja tulojen erisuuntainen kehitys on lisännyt kuntien rahoitusvastuuta peruspalvelujen järjestämisessä. Vastaavasti valtio on vetäytynyt rahoitusvastuustaan peruspalvelujen järjestämisessä.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 1 /sd

Hallitus on laskenut erilaisten reformiensa säästöpotentiaalia kunnissa ja muuttanut valtionosuutta laskelmia vastaavasti. Esimerkiksi erikoissairaanhoidon kohdistettavilla toimenpiteillä (keskittämisasetus) hallitus tähtäsi 260 milj. euron kuntasäästöihin vuosina 2016—2019. Kuitenkin Kuntaliiton kesällä 2018 kunnille ja sairaanhoitopiireille tekemän kyselyn mukaan erikoissairaanhoidon kehittämiselle lasketut säästöt jäävät muutamaa miljoonaa euroon, ja noin puolet vastaajista totesi asetuksen jopa lisänneen kustannuksia.

Kuntien valtionosuuksia on leikattu tekemällä valtionosuuden säästöt heti, vaikka rakenteelliset uudistukset eivät ole toteutuneet suunnitellulla tavalla. Kuntien omien sopeutustoimien ansiosta kuntien menot eivät kuitenkaan ole viime vuosina kasvaneet, mikä on pitänyt kuntatalouden tähän saakka tasapainossa. Kuntaliitto on valiokunnassa kiinnittänyt huomiota siihen, että oletuksiin perustuvista uudistuksista, joilla ei ole hyväksytyä lakipohjaa, ei tulisi tehdä etukäteen talous- ja budjettiesityksiä. Katsomme, että kuntatalouden kannalta on kestävämpää, että valtionosuuksia leikataan oletettujen ja toteutumatta jäävien säästöjen perusteella etukäteen. Näin ei tulisi toimia.

Valtionosuuksien leikkaukset heikentävät kuntalaisten palveluita

Kuntien vanhuspalveluista leikataan edelleen, vaikka palvelutarve on kasvava. Leikkaukset vaikuttavat suoraan ikäihmisten palveluiden laatuun ja saatavuuteen. Hallitus on leikannut vanhuspalveluista heikentämällä vanhuspalvelulain velvoitteita. Kunnissa tarvittavan vanhustenhuollon asiantuntemuksen laajuutta on heikennetty poistamalla vaadittavan osaamisen luettelo laista, ja vanhusten oikeus vastuutyöntekijään on poistettu laista.

Kehysriihessä keväällä 2017 sovittiin, että henkilöstömitoituksen tarkentamisella ja mitoitukseen laskettavan henkilöstön uudelleenmäärittelyllä haetaan julkiseen talouteen noin 33,5 milj. euron säästöä vuoden 2019 loppuun mennessä. Tätä säästöä arvioidaan kertyvän tehostetussa palveluasumisessa mitoitukseen laskettavan henkilöstön laajentamisella siten, että hoiva-avustajat voidaan laskea mitoitukseen koko työaikansa osalta ja sosiaalisen vuorovaikutuksen henkilöstö, kuten esimerkiksi virikeohjaajat, voidaan huomioida mitoituksessa siltä osin kuin he tekevät välitöntä asiakastyötä. Myös teknologisten apuvälineiden hyödyntämistä voidaan huomioida. Suurimman osan säästöistä arvioidaan kertyvän yksityisten ja julkisten palveluntuottajien aseman ja valvonnan yhdenmukaistamisesta. Muun muassa erillisen ns. 0,1 tukipalveluhenkilöstövaateen poistaminen toimiluvista sekä sitovan numeerisen henkilöstömitoitustason jättäminen pois toimiluvista toiminnan käynnistyessä kerryttävät säästöpotentiaalia.

Pidämme hallituksen leikkauksia vastuuttomina. Ne tarkoittavat käytännössä sitä, että ikäihmisten hoidossa on jatkossa vähemmän koulutttua ja osaavaa hoitohenkilöstä. Tämä vaarantaa hoidon laadun ja asiakasturvallisuuden.

Lapsiperheiden kotipalveluihin satsaaminen vahvistaa sdp:n hallituskaudella säädetyn sosiaalihuoltolain toimeenpanoa niin, että lapsiperheet saavat tukea tavalliseen arkeensa matalalla kynnyksellä ilman vaatimuksia lastensuojelun asiakkuudesta. Lisäksi on välttämätöntä satsata lastensuojeluun, joka on tällä hetkellä monin paikoin aliresursoitua. Lastensuojelutarpeen ehkäisyssä myös lapsiperheköyhyyden vähentäminen on olennaista. Lapsiasiavaltuutetun lausunnossa valiokunnalle kiinnitetään huomiota siihen, etteivät lapset ja nuoret saa riittävästi tukea ja hoitoa mie-

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp

lenterveysongelmiinsa, jmikä sek in näkyy muun muassa lastensuojelun tarpeen kasvuna. Sekä matalan kynnyksen palvelut että vaativampi mielenterveyshoito on saatava kuntoon niin että lapset ja nuoret pääsevät ajoissa tarpeenmukaiseen hoitoon. Varhainen matalan kynnyksen tuki on myös ensiarvoisen tärkeää päihdeongelmien ratkaisemisessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden lisäksi myös varhaiskasvatus ja koulu ovat keskeisiä lasten kasvun ja tasa-arvon tukemisessa.

Edellä olevan perusteella esitämme, että kuntien valtionosuuksiin lisätään 250 milj. euroa, jolla vahvistetaan paitsi sivistyssektorin varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluita myös sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluita vanhustenhoidossa, lastensuojelussa, aikuissosiaalityössä sekä terveyskeskuksissa. Perusterveydenhuoltoa on vahvistettava lisäämällä lääkäri-hoitajapareja parantamaan vastaanottopalveluja ja tiukentamalla samalla hoito- ja hoivatakuuta. Avosairaanhoidon lääkärikäyntien ja sairaanhoitajan vastaanottokäyntien maksuttomuutta on edistettävä.

Lopuksi

Hyvinvointivaltio tarvitsee rahoittajansa. Ainoa kestävä keino julkisen talouden pitkän aikavälin vahvistamiseen on työllisyysasteen nostaminen. Yksi prosenttiyksikkö työllisyysasteen nousua vahvistaa julkista taloutta n. 800 milj. eurolla. Tässä hallituksen politiikka jää puolitiehen. Maksuttomalla toisella asteella ja vahvalla koulutuspolitiikalla, aktiivisella työllisyyspolitiikalla ja yhteistyöllä työmarkkinajärjestöjen kanssa sekä mahdollistavalla perhepolitiikalla ja maksuttomalla varhaiskasvatuksella voidaan vaikuttaa siihen, että työllisyysaste ja tätä kautta myös julkisen talouden tila jatkavat positiivista kehitystä myös tulevilla vuosikymmenellä. Perhevapaauudistus, joka antaa perheille uusia välineitä niin hoivavastuun jakamiseen, isien vapaiden pidentämiseen kuin myös äitien työllistymisen parantamiseen, on pikaisesti käynnistettävä.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 13.11.2018

Anneli Kiljunen sd
Satu Taavitsainen sd
Aino-Kaisa Pekonen vas
Krista Kiuru sd

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 2 /ps

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Perussuomalaiset haluaa tähdätä ja panostaa Suomeen ja suomalaisiin tarjoamalla maallemme uuden, paremman sekä oikeudenmukaisemman suunnan, ei ainoastaan ensi vuodelle tai seuraavalle vaalikaudelle, vaan myös yli vaalikausien ulottuvalle ajalle. Tämä edellyttää rakenteellista uudistusta ja uudenlaista ajattelua, jotta nykyiset epäkohdat yhteiskunnassamme voidaan korjata ja kansalaisia jakava eriarvoistumiskehitys pysäyttää. Suomen kansallinen etu ja suomalaisten etu ovat aina perussuomalaisen politiikan ytimessä ja sen lähtökohtana. Tarjoamme työtä, turvaa ja oikeudenmukaisuutta suomalaisille. Ketään ei jätetä yksin.

Hallituksen talousarviolinjaukset kurjistavat entisestään pienituloisten ihmisten asemaa. Näin tapahtuu muiden muassa tasaverojen kohdalla, joiden korotukset osuvat kipeimmin pienituloisille. Hallituksen ehdotukset, jotka koskevat asumista, liikkumista ja ruokaa merkitsevä, t, että vähävaraiset maksavat näistä yhtä paljon kuin suurituloisetkin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa käsiteltävien hallinnonalan asioiden osalta kiinnitän tässä eriävässä mielipiteessä huomiota seuraaviin asioihin.

Lääkekorvaukset

Perussuomalaiset kantaa huolta vähävaraisten asemasta ja katsoo, että lääkekustannusten kasvua olisi hillittävä. Lääkkeistä aiheutuvat kustannukset ovat merkittävä kuluerä kokonaistoimeentuloa ajatellen erityisesti pienituloisimmille, työttömille ja eläkeläisille. Perussuomalaisten eduskuntaryhmä esittää, että sosiaali- ja terveysministeriö ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin selvittääkseen, millä keinoin varmistettaisiin, että vähävaraisetkin pystyvät tosiasiallisesti hankkimaan tarvitsemansa lääkkeet. Keinona voisi esimerkiksi olla joko lääkkeiden omavastuun poistaminen, jaksottaminen tai merkittävä laskeminen kahden vähätuloisimman tulodesiilin osalta tai vaihtoehtoisesti yhdistetyn lääke- ja matkakulukaton käyttöönotto.

Kotihoito ja omaishoitajat

Hallituksen kärkihanke Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaiken ikäisten omaishoitoa ei ole pystynyt vastaamaan niihin epäkohtiin, joita kotihoidon ja omaishoidon alueella vallitsee. Kotihoidon ja omaishoidon nykyisessä tilanteessa yhä useampi kotona hoidettava on entistäkin huonovointisempi ja joutuu odottamaan apua kotiin kohtuuttoman pitkään. Perussuomalaiset esittävät erilaisilla toimenpiteillä tärkeitä parannuksia suomalaisen vanhustenhoidon tilaan.

Perussuomalaiset katsoo, että kotihoidon hoitajien työtaakka on kohtuuton ja aiheuttaa hoitajien työpäivään kuormitusta, kiirettä ja työkäytäntöjä, joissa hoitaja kokee joutuvansa tekemään arvokasta hoitotyötä hoitotyön eettisten periaatteiden vastaisesti. Näiden epäkohtien korjaamiseksi toimenpiteitä, joihin tulee ryhtyä, ovat kotihoidon hoitajamitoituksen selvittäminen ja selkeyttäminen.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 2 /ps

Perussuomalaiset haluaa tukea omaishoitajia heidän raskaassa ja vaativassa tehtävässään ja antaa heille kaikille mahdollisuuden myös pysyä läheistensä hoitajina. Se säästää yhteiskunnan menoja, mutta ennen kaikkea se on inhimillistä. Perussuomalaiset haluavat parantaa omaishoitajien asemaa säätämällä omaishoidontuen verovapaaksi. Tämä auttaisi monia pienituloisia omaishoitajia pärjäämään arjessa.

Hoitajamitoitus

Laatusuosituksissa vanhuspalvelulakiin sisältyvä henkilöstöä käsittelevä säännös (20 §) edellyttää, että toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä ja tehtävä rakenne vastaavat iäkkäiden asiakkaiden toimintakyvyn edellyttämää palvelun tarvetta ja turvaavat heille laadukkaat palvelut. Jos toimintayksikön tiloissa hoidettavana olevan iäkkään henkilön toimintakyky on alentunut siten, että hän tarvitsee huolenpitoa vuorokaudenajasta riippumatta, toimintayksikössä on oltava riittävästi henkilöstöä kaikkina vuorokaudenaikoina.

Vanhuspalvelulain 20 §:n on arvioitu antavan laatusuosituksille ja viranomaisvalvonnalle aikaisempaa vankemman pohjan. Lakitasoiset säännökset on tarkoitettu vahvaksi tueksi muun muassa laatusuosituksessa esitettyyn henkilöstön määrään.

Hoitajamitoituksessa havaitut epäkohdat, hoitajamitoituksen ailahtelevaisuus ja hoitajamitoituksen epätasapuolinen jakautuminen ovat syitä siihen, että vanhuspalvelulakia on ryhdyttävä täsmentämään hoitajamitoituksen osalta välittömästi. Hoitajamitoituksen täsmentäminen lailla turvaa muuttumattoman ja yhdenvertaisen hoitajamitoituksen suomalaisessa vanhustenhoidossa ja vahvistaa hoitoisuudeltaan raskaiden ja vaativien hoivayksiköiden resursseja. Tämä on välttämätöntä sekä laadukkaan hoivan turvaamiseksi että henkilökunnan työssäjaksamisen varmistamiseksi.

Keliakiakorvausten palauttaminen

Keliakialiiton ja Tampereen ammattikorkeakoulun tekemän tutkimuksen mukaan keliakian edellyttämä gluteeniton ruokavalio aiheuttaa 68 euron kuukausittaiset lisäkustannukset. Kelan maksama ruokavaliokorvaus kuitenkin lakkautettiin vuoden 2016 alusta. Keliakialiiton tekemän tutkimuksen vastaajista noin 40 % oli joutunut tämän seurauksena tinkimään ruokaostoksistaan ja monen ruokavalio oli yksipuolistunut.

Keliakiaa sairastavien ruokavaliokorvauksen poistaminen heikentää sairauden hoitoa, koska gluteeniton ruokavalio on keliakian ainoa hoitomuoto. Huonosti hoidettu tai hoitamaton keliakia altistaa monille lisäsairauksille, kuten osteoporoosille tai ohutsuolen imusolmukeesyövälle.

Perussuomalaiset katsoo, että keliakikoille kuuluu oikeus sairautensa edellyttämään erityisruokavalioon, ja tästä syystä esitämme keliakikkojen ruokavaliokorvauksen palauttamista.

Laittomasti maassa olevien sosiaalihuolto

Hallitus esittää talousarvioesityksessään laittomasti maassa oleskelevien sosiaalihuollon kustannusten korvaamista kunnille. Perussuomalaiset katsoo, että suomalaisten veronmaksajien tehtävä

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 2 /ps

vänä ei ole kustantaa laittomasti maassa olevien palveluita, vaan kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet tulisi poistaa maasta viipymättä päätöksen jälkeen ja maasta poistamisen toteutumisen varmistamiseksi ottaa säilöön ennen palautusta sen sijaan, että heidät päästetään liikkumaan vapaasti maassamme, käyttämään kunnallisia palveluita ja potentiaalisesti vaarantamaan kansallisen turvallisuuden.

Sotiemme veteraanien palvelut kuntoon

Suomen vuosina 1939—1945 käymissä sodissa palveli noin 700 000 sotilasta. Välittömästi rintamaa tukevissa tehtävissä palveli lisäksi 95 000 naista. Veteraaneja on tänä päivänä elossa enää alle 20 000 henkilöä. Perussuomalaiset katsoo, että näillä henkilöillä tulisi olla oikeus sotilasvammalain 6 §:n 4 momentin mukaisiin palveluihin ja korvauksiin työkyvyttömyysasteesta riippumatta. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, että palveluihin oikeutetuille henkilöille tiedotetaan heidän oikeudestaan palveluihin ja varmistetaan, että kunnat pyrkivät omalta osaltaan varmistamaan, että palvelut ovat helposti ja vaivattomasti saatavilla.

Nuorten mielenterveystyö

Valitettavasti moni nuori voi pahoin; jopa neljänneksellä on diagnosoitu mielenterveyden ongelmia. Huolimatta panostuksista nuorisotyöhön emme ole onnistuneet tavoittamaan sitä kohderyhmää, joka on eniten tuen tarpeessa. Kolmas sektori muodostaa tukiverkkoa ja lähipiiriä erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa oma perhe ei sitä tarjoa, ja on moniongelmaisille nuorille luontevampi auttajataho kuin viranomainen. Perussuomalaiset katsoo, että valtiovallan tehtäviin kuuluu varmistaa riittävät resurssit nuorten mielenterveystyölle.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 13.11.2018

Arja Juvonen ps

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 3 /vihr

Eriävä mielipide 3

Perustelut

Hallituksen politiikka kasvattaa eriarvoisuutta ja köyhyyttä

Sipilän hallitus on toteuttanut koko hallituskautensa ajan eriarvoistavaa politiikkaa. Eduskunnan tietopalvelun ja ekonomistien laskelmien mukaan tuloerot ovat kasvaneet vuosina 2015—2018. Pienituloisimmilla käytettävissä olevat tulot ovat laskeneet jopa yhden prosentin tämän hallituskauden aikana, samalla kun suurituloisimmilla käytettävissä olevat tulot ovat päätösperustaisesti parantuneet. Kyseessä on selvä käänne edellisen hallituksen kauteen (2011—2015), jolloin tehtiin tuloeroja kaventavaa politiikkaa.

Talousarviossa vuodelle 2019 hallitus jatkaa sosiaaliturvaan kohdistuvia leikkauksia, vaikka talous kasvaa. Hallitus jatkaa talouspolitiikkaa, jossa suurimmat leikkaukset kohdistuvat sosiaaliturvaan ja koulutuksen tasa-arvon kaventamiseen. Näin kansalaisten eriarvoistuminen voimistuu.

Hallituksen politiikka on lisännyt eriarvoisuutta myös sukupuolten välillä. Valtioneuvoston teettämän Tasa-arvoa talousarvioon -selvityksen (2018) mukaan Sipilän hallituksen politiikka (2016—2018) on hyödyttänyt miehiä enemmän kuin naisia. Taloudellisten erojen kasvu miesten ja naisten välillä johtuu etenkin sosiaalietuuksien indeksileikkauksista ja -jäädätyksistä.

Asiantuntijat ovat koko hallituskauden kritisoineet hallitusta vaikutusarviointien laiminlyönnistä. Hallitus ei riittävästi arvioi päätöksensä vaikutuksia eri sosioekonomisiin ryhmiin. Myös hallituksen perustama lainsäädännön arviointiryhmä on huomauttanut tästä toistuvasti. Esimerkiksi sukupuoli- ja lapsivaikutusarvioinnit sekä vaikutukset tulonjakoon on arvioitu riittämättömästi. Hallituksen tekemät perusturva- ja indeksijäädätykset, opintorahan sekä asumistuen leikkaukset sekä lääke- ja matkakorvausten leikkaukset osuvat kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin suomalaisiin ja samoihin sosioekonomisiin ihmisryhmiin. Hallituksen ajamat leikkaukset ovat lisänneet toimeentulotuen tarvetta, mikä lisää kustannuksia toisaalla ja on köyhyyspoliittisesti epätoivottavin tulos.

Sipilän hallituksen leikkaukset ovat kohdistuneet jo valmiiksi vaikeassa asemassa oleviin lapsiperheisiin. Lapsilisien indeksikorotuksen jäädätyttäminen sekä kotihoidon tuen ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen ovat vaikeuttaneet monen lapsiperheen arkea. Kun hallitus jättää arvioimatta päätöksensä vaikutukset eri väestöryhmiin, esimerkiksi lapsiperheisiin kohdistuvien päätösten todellinen vaikutus ei tule esiin.

Käytännössä Sipilän hallituksen toimeentulotuen tarvetta lisäävä politiikka lisää lapsiperheköyhyyttä ja köyhyyden periytyvyyttä. Perheiden köyhyys on yksi suurimpia lasten eriarvoisuuden aiheuttajia ja keskeinen lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen riskitekijä. Vuonna 1987 syntyneistä toimeentulotukea saaneista nuorista 72 prosentilla on toimeentulotukea saanut vanhempi. Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä on lähes joka viides kotitalousväestöstä, noin 927 000 henkilöä. Suomessa on tulonjakotilaston mukaan 101 000 köyhää lasta, mikä tarkoittaa lähes joka kymme-

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp

Eriävä mielipide 3 /vihr

nettä lasta. Vihreiden näkemys on, että lapsiperheköyhyyden vähentämisen ja lasten luokkayhteiskunnan torjumisen tulisi olla keskeinen yhteiskunnallinen tavoite kaikilla politiikan alueilla.

Laadukas varhaiskasvatus on tutkitusti tehokas keino edistää lasten hyvinvointia sekä ehkäistä syrjäytymistä. Tutkimusten mukaan subjektiivinen päivähoito-oikeus tasaa koulutukseen ja tulo-tasoon liittyvää yhteiskunnallista epätasa-arvoisuutta ja ennaltaehkäisee olemassa olevien ongelmien syvenemistä. Se on yksi tärkeimmistä lastensuojelun avoimuuden tukitoimista, ja sen rajaaminen voi kasvattaa lastensuojelun kustannuksia. Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen ei voi olla riippuvainen hänen vanhempiansa työmarkkina-asemasta. Kyse on ensisijaisesti lapsen oikeudesta, ei vanhemman. Samalla subjektiivinen päivähoito-oikeus kuitenkin tukee perheitä, työnantajia ja laajemmin koko yhteiskuntaa. Subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajaamisesta tulee luopua ja varhaiskasvatuksen laatua tulee samalla vahvistaa.

Hallituksen päätös leikata köyhiltä on ollut arvovalinta, jota ei olisi ollut pakko tehdä. Yhteiskunta, jossa tuloerot pysyvät kohtuullisina ja kaikki saavat samat mahdollisuudet hyvään elämään, on kaikille parempi.

Sosiaaliturvan indeksileikkaukset on peruttava

Talousarviossa 2019 hallitus esittää edelleen indeksin jäädytyksen jatkamista vuoden 2016 indeksileikatulla tasolla. Muutos koskee laajasti suomalaisia pienituloisia. Indeksin jäädytys koskee kansaneläkkeitä, takuueläkettä ja muita sellaisia etuuksia, joita tarkistetaan kansaneläkeindeksin perusteella tai jotka ovat muuten sidottuja kansaneläkkeen määrään. Tällaisia muita etuuksia ovat vammaisetuudet, rintamalisät, työttömyysturvalain mukainen peruspäiväraha, työmarkkinatuki sekä lapsikorotus. Muutos koskee myös kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksien määrätymisperusteita sekä rahamääriä, kuten lääkekorvausten vuotuisen omavastuun rajaa.

Vihreiden mielestä hallituksen indeksileikkauksille eikä jäädytyksille ole kestäviä perusteita eikä niitä pidä hyväksyä. Emme pidä kestäväenä emmekä kohtuullisena sitä, että indeksisäästöillä kuritetaan erityisesti lapsiperheitä, työttömiä, eläkeläisiä, opiskelijoita, vammaisia, asevelvollisuuden suorittajia sekä sairaita suomalaisia samaan aikaan, kun hallituksen ajama kilpailukykysojitus veronalennuksineen suosii suurituloisia ja ympäristöä saastuttavalle toiminnalle esitetään monenlaisia verotukia. Toimet heikentävät pienituloisten ostovoimaa, mikä heikentää kotimaista kysyntää ja kotimaisten yritysten kasvunäkymiä.

Vähimmäispäivärahoja ja työttömän perusturva on korotettava

Suomessa perusturva ei tällä hetkellä riitä elämiseen. Etuuksien ostovoima heikkenee vuosi vuodelta hintojen noustessa, ja lapsiperheiden köyhyys on kasvanut. Jopa Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on useaan otteeseen antanut Suomelle moitteet sosiaaliturvan vähimmäisetuuksien liian pienestä tasosta. Istuvan hallituksen leikkaukset ovat osuneet erityisen kipeästi pienituloisiin ja perusturvan varassa eläviin.

Vihreiden mielestä perusturvan varassa eläville tarvitaan välitöntä apua. Työmarkkinatukeen, työttömän peruspäivärahaan sekä sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahaan tulisi tehdä kuukausittainen 50 euron tasokorotus. Eduskunnan tietopalvelun laatiman laskelman mukaan

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 3 /vihr

tämä korotus aiheuttaisi 83 000 000 euron kustannukset. Tämä korotus kattaisi kaikki Sipilän hallituksen tekemät leikkaukset ja nostaisi turvan tasoa selvästi. Esityksen mukaan työttömän peruspäiväraha ja muut samalle tasolle nostetut etuudet nousisivat 696 eurosta 746 euroon.

Takuueläkkeeseen tasokorotus

Eläkeläisten toimeentuloa on koeteltu kuluneella hallituskaudella useampaan otteeseen. Tällä hallituskaudella eläkeläisten ostovoimaa on heikennetty monin tavoin: kansaneläkeindeksiä on leikattu ja jäädytetty, terveydenhuollon asiakasmaksuja on korotettu, matkakorvauksia on alennettu ja lääkekorvauksien omavastuuta on nostettu. Kansaneläkeindeksiin tehdyt heikennykset vaikuttavat suoraan ostovoimaan, koska etuudet eivät enää seuraa hintakehitystä.

Tässä kehityksessä kaikkein heikoimmassa asemassa ovat pienituloiset eläkeläiset. Heistä etenkin takuueläkkeen varassa olevat eli ne kaikkein pienituloisimmat ovat kärsineet eniten hallituksen leikkauksista. Lisäksi hallituksen veroratkaisut ovat tukeneet eniten palkansaajia. Huomionarvoista on, että Suomen eläkeläisistä joka viides ansaitsee vähemmän kuin 1 000 euroa. Keskimäärin suomalainen eläkeläinen nostaa eläkettä 1 656 euroa kuukaudessa.

Takuueläkkeeseen tarvitaan selvä tasokorotus, sillä tehdyt korotukset takuueläkkeeseen eivät kata kaikkia tehtyjä leikkauksia. Tasokorotus parantaa eläkeläisten ostovoimaa ja osaltaan torjuu köyhyyttä.

Matka- ja lääkekorvauksiin korotus

Hallitusohjelman mukaan lääkekorvauksiin kohdistetaan 150 milj. euron säästö vuodesta 2017 lukien. Säästöjen toteutus aloitettiin jo vuonna 2016, ja vuonna 2017 lääkekorvauksien omavastuuta korotettiin 50 euroon, ylemmän erityiskorvausluokan lääkekohtaista omavastuuta korotettiin 3 eurosta 4,50 euroon ja vuosiomavastuun ylityksen jälkeistä lääkekohtaista omavastuuta korotettiin 1,50 eurosta 2,50 euroon. Potilaan matkakustannusten omavastuuta nostettiin 16 eurosta 25 euroon.

Toteutetut säästöt sattuvat kipeimmin sairaisiin pienituloisiin ja eläkeläisiin. Kelan mukaan lääkeomavastuu on noussut useammin pieni- kuin suurituloisilla, ja kaikkein pienituloisimpien joukossa oli eniten niitä, joiden maksuosuus nousi jopa 100—200 euroa vuodessa. Matkakorvausten leikkaukset kohdistuvat erityisesti iäkkäille, harvaan asuttujen alueiden asukkaille.

Lääkehuollon keskeinen tavoite on mahdollistaa tehokas, turvallinen, tarkoituksenmukainen ja taloudellinen lääkehoito kaikille sitä tarvitseville. Lääkekorvausjärjestelmän tulisi turvata erityisesti paljon lääkkeitä käyttävien ja pienituloisten henkilöiden asianmukainen lääkehoito. Lääkekorvausten leikkaamisella voi olla arvaamattomia vaikutuksia niin kansanterveyteen kuin kansalaisten tasa-arvoonkin. Hyvinvointivaltiossa kenenkään terveyden ei tulisi olla riippuvainen käytävästä varallisuudesta.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 3 /vihr

Kattavampi perustulokokeilu

Perustulon kattava kokeileminen on välttämätöntä. Suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä on aikoinaan ollut aivan erinomainen mutta jäänyt auttamatta työelämän muutosten jalkoihin. Nykymalli toimii, jos ihminen kulkee selkeää urapolkua ja tekee vain yhtä asiaa kerrallaan: ensin opinnot, sitten pitkä työura samalla alalla, mielellään yhdellä työnantajalla. Välissä ongelmattomat vanhempainvapaat ja lopuksi eläkkeelle täyden eläkeiän saavuttaneena. Tämä yhden putken malli koskee yhä pienempää osaa suomalaisista. Sosiaaliturvamme on sovellettava kaikenlaisiin elämäntilanteisiin, ei vain yhdenlaiseen malliin.

Hallituksen perustulokokeilu on kuitenkin valitettavan rajallinen. Sen tavoitteet rajautuvat työmarkkinatuen saajien työssäkäynnin lisäämiseen, ja kokeilun piirissä on vain 2 000 suomalaista. Perustulokokeilu tulisi toteuttaa laajemmassa mittakaavassa niin, että sillä saadaan aitoja tuloksia perustulon vaikutuksista.

Perustulo ansaitsee laajemman kokeilun, jossa noudatetaan tieteellisesti päteviä kriteerejä ja hyvän tiedontuotannon periaatteita. Kokeilun riittävän laajuuden turvaamiseksi sille on turvattava riittävät resurssit. Kokeilun tavoitteena tulee olla yleistettävä tieto ja tulokset, joiden pohjalta voidaan tehdä poliittisia päätöksiä perustulon jatkosta. Perustulokokeilua on laajennettava niin, että kokeilun otantaa laajennettaisiin määrällisesti ja laadullisesti kattamaan useampia ihmisryhmiä.

Nuorille maksuton ehkäisy

Maksuttomalla ehkäisyllä vältetään paitsi ei-toivottuja raskauksia ja seksitauteja myös suojellaan nuoren hedelmällisyyttä. Seksitaudit ja ei-toivotut raskaudet ovat yleisimpiä 20—24-vuotiailla nuorilla.

Osa suomalaisista kunnista tarjoaa jo alle 25-vuotiaille nuorille maksuttoman ehkäisyn. Maksutonta ehkäisyä tarjoavissa kunnissa nuorten raskaudenkeskeytykset ja seksitautitartunnat ovat vähentyneet merkittävästi. Maksuton ehkäisy luo nuorille tasavertaisen mahdollisuuden huolehtia seksuaali- ja lisääntymisterveydestään. Nykyisin heikko sosioekonominen tausta nostaa riskiä aborteille ja teiniraskauksille. Olisi tärkeää huolehtia siitä, ettei oma tai perheen varallisuus ole esteenä ehkäisyn hankinnalle.

Jokaiselle nuorelle koko maassa täytyy turvata mahdollisuus huolehtia itsestään. Nuorelle tulisi tarjota hänelle sopivin ehkäisymuoto, oli se sitten esimerkiksi kierukka, pillerit tai kondomi. Väestöliitto ja Terveystieteiden tutkimuskeskus ovat suositelleet maksutonta ehkäisyä jo yli vuosikymmenen ajan. Eduskunnan tietopalveluiden arvioiden mukaan maksuttoman ehkäisyn kustannukset koko maassa olisivat vain noin 4,6 milj. euroa.

Perhevapaat tulee uudistaa

Nykyisen perhevapaajärjestelmän jäykkyys ja sen aiheuttamat rakenteelliset ongelmat ovat olleet tiedossa jo pitkään. Siitä huolimatta Sipilän hallitus ei ole kyennyt uudistamaan perhevapaata. Vaikka miesten perhevapaiden käyttö on viime vuosien aikana ollut kasvussa, miesten käyttämä osuus perhevapaapäivistä on edelleen vaatimatonta Ruotsiin verrattuna. Perhevapaajärjestel-

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp Eriävä mielipide 3 /vihr

män uudistuksen tavoitteena tulee olla hoitovastuun tasaisempi jakautuminen vanhempien kesken niin, että naisten asema työelämässä paranee ja miesten rooli kotona vahvistuu. Toiselle vanhemmalle kiintiöidyn vapaan osuutta on kasvatettava.

Vihreät uudistaisivat perhevapaat ensiaskeleena 5+5+5-mallin pohjalta niin, että äitien asema työelämässä paranee ja isien asema kotona vahvistuu. Isien vapaata pidennetään ja vapaiden käyttö tehdään kaikille joustavammaksi.

Perhevapaajärjestelmää on kehitettävä nykyistä joustavammaksi niin, että perheiden valinnanvapaus lisääntyy. Sen on tunnistettava perheiden monimuotoisuus ja sovelluttava moninasiin elämäntilanteisiin. Nykyistä paremmin tulee huomioida mm. eroperheiden ja sateenkaariperheiden tarpeet. Nykyisen järjestelmän jäykkyys ohjaa liiaksi olemaan joko töissä tai kokonaan töistä pois. Esimerkiksi osa-aikatyön tai lyhyiden työpätkien tekemistä tulisi helpottaa. Parempi mahdollisuus osa-aikatyöhön vähentäisi myös yksinhuoltajaperheiden köyhyyttä. Nykyisin osapäivätyö on pienen lapsen vanhemmalle vain harvoin taloudellisesti kannattavaa, kaikista vähiten yksinhuoltajille.

Järjestelmää uudistettaessa on kiinnitettävä laajasti huomiota niiden rakenteiden purkamiseen, jotka nykyisellään heikentävät perheenperustamisikäisten naisten työllisyyttä. Kotihoidon tukea tulee kehittää nivomalla se kiinteämmin osaksi yhtenäisempää ja joustavampaa perhevapaajärjestelmää. Perhevapaiden ohella on jaettava niistä aiheutuneet kustannukset nykyistä tasaisemmin kaikkien työnantajien ja työntekijöiden kesken.

Lisäksi naisten työmarkkina-asemaa ja palkkatasa-arvoa on kohennettava myös muuten kuin perhevapaita kehittämällä.

Perhepolitiikkaa tulee tehdä luomalla rakenteita, jotka lisäävät tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta perhe- ja lapsiystävällisellä tavalla. Naisten asema työelämässä ei vahvistu eikä isien tasavertainen vanhemmuus toteudu nykyisellä järjestelmällä. Hallituksen tulisikin viipymättä ryhtyä toimenpiteisiin perhevapaajärjestelmän uudistamiseksi niin, että uudistus lisää tasa-arvoa, perhevapaajärjestelmän joustavuutta ja työllisyyttä.

Valinnanvapauden pilotointi

Valinnanvapauspilotit toteutetaan osana hallituksen esittämää valinnanvapauslainsäädäntöä. Eduskunta käsittelee sote- ja maakuntauudistuksen lakiesityksiä edelleen. Lakien on näillä näkymin tarkoitus tulla voimaan tammikuussa 2020.

Perustuslakivaliokunta pitää sote- ja maakuntauudistuksen lakeja koskevassa lausunnossaan (PeVL 15/2018 vp) ongelmallisena, että uudistuksessa on edetty pitkälle yksinomaan hallituksen yleistoimivaltaan turvautuen ennen kuin maakuntauudistusta on hyväksytty eduskunnassa ja ennen kuin perustuslakivaliokunta on lausunut lopullisen käsityksensä uuden hallintomallin perustuslainmukaisuudesta. Perustuslakivaliokunta pitää tästä näkökulmasta erityisen ongelmallisena toimeenpanon laajamittaista aikaistamista pilottien avulla.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 3 /vihr

Yksityislääkärien Kela-korvauksista liikkumavaraa

Tällä hetkellä Kela korvaa osan yksityislääkäriin ja yksityishammaslääkäriin palkkioista, hoidosta ja tutkimuksista. Mikäli ei halua jonottaa julkiseen terveydenhuoltoon, voi maksaa yksityislääkäriin käynnistä korkeamman summan ja Kela maksaa tästä osan asiakkaalle takaisin.

Yksityislääkärien Kela-korvaukset luovat terveydellistä epätasa-arvoa ja jakavat ihmisiä varakkaiden yksityisiin ja heikompiensaisten julkiseen terveydenhuoltoon. Samalla ne lisäävät kansalaisten terveyseroja ja heikentävät julkisen terveydenhuollon toimivuutta. Lisäksi yksityisen terveydenhuollon piirissä tehtävät ylimääräiset tutkimukset ja apuvälineiden maksattaminen asiakkailla nostavat vakuutusmaksuja kaikkien osalta.

Ymmärrämme, että yksityislääkärien Kela-korvauksiin ehdotetun määrärahan vähentäminen lisää painetta julkiseen terveydenhuoltoon. Uskomme kuitenkin, että ne kansalaiset, joilla on varaa käyttää yksityislääkäreiden palveluita, tekevät sen Kela-korvauksen leikkaamisesta huolimatta. Yksityislääkärien Kela-korvaus on suora tulonsiirto yksityisille terveysasemille, eikä se ohjaa merkittävästi ihmisten käyttäytymistä. Varakkaiden ohituskaista terveydenhuoltoon ei ole hyvä asia.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 13.11.2018

Outi Alanko-Kahiluoto vihr

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 4 /kd

Eriävä mielipide 4

Perustelut

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan rahoituksessa pitää pystyä varmistamaan pitkäjänteinen ja johdonmukainen terveyden edistäminen. Valiokunnan lausunnossa valtion talousarvioista vuodelle 2019 nostetaan esille hallinnonalan keskeiset huomiot, joihin pystyn useimmilta osin yhtymään. Huolimatta talousarvioesityksessä tehdyistä kannatettavista resurssilisäyksistä katson kuitenkin, että esitykseen sisältyy myös sellaisia leikkauksia, riittämättömiä lisäyksiä ja huomioidatta jääneitä osa-alueita, minkä vuoksi jätän asiassa eriävän mielipiteen. Eriävässä mielipiteessä nostan esille keskeisimmät kipupisteet sekä panostustarpeet.

Lapsiperheet

Syntyvyys on laskenut merkittävästi viime vuosina. Syitä alhaiseen syntyvyyteen on monia, mutta keskeisimpiä ovat muun muassa taloudelliset huolet sekä työ- ja perhe-elämän yhdistämiseen liittyvät haasteet. Yhteiskuntamme tarvitseeikin lapsimyönteisempää ilmapiiriä ja pitkäjänteistä perhepolitiikkaa, joilla vahvistetaan perheiden uskoa tulevaisuuteen.

Tilanteen parantaminen edellyttää monipuolisesti useita erilaisia toimenpiteitä. Verotuksessa pitää esimerkiksi huomioida kotitalouden koko. Palauttamalla tuloverotuksen lapsivähennys lisätään verotuksen oikeudenmukaisuutta ja parannetaan lapsiperheiden asemaa. Vastaavasti lapsilisä on tärkein lapsettomien ja lapsiperheiden välistä tulonjakoa tasaava etuus, mutta sen reaaliarvo on laskenut peräti 30 % vuodesta 1994. Lapsilisiin tulee tehdä tasokorotus tämän hallituskauten leikkauksien korjaamiseksi. Lisäksi kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä on esittänyt osana vaihtoehtobudjettia kertaluonteista 1 000 euron vauvarahaa, jonka avulla voitaisiin helpottaa lapsiperheiden taloudellista tilannetta sekä parantaa mahdollisuutta hankkia esimerkiksi välttämättömiä, perheen arkea auttavia palveluita. Myös perheen perustamisen ja opiskelun yhdistämistä tulee edistää paremmin, sillä monet opiskelijaperheet elävät köyhyysrajan alapuolella. Tästä johtuen kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetissa esitetään opiskelevien vanhempien huoltajakorotuksen kaksinkertaistamista.

Eläkeläiset, omaishoito ja saattohoito

Monen ikääntyneen arki on taloudellisesti haasteellista. Eläkkeen ostovoima heikkenee ja sairauskulut kasvavat. Kaikkien omavastuuosuuksien yhteenlaskun jälkeen rahat eivät välttämättä riitä edes ruokaan ja sairauskuluihin. Tästä johtuen kansaneläkkeeseen tehty indeksileikkaus ja indeksijäädytys on kompensoitava tasokorotuksella. Lisäksi tarvitaan hallituksen talousarvioesitystä tuntuvampi korotus takuueläkkeeseen sekä pienten eläkkeiden verotusta on kevennettävä.

Vanhustenhoidon tilanne on viime vuosina heikentynyt merkittävästi. Vanhustenhoidossa on tällä hetkellä pahoja puutteita niin laitoksissa kuin kotihoidossakin, erityisesti hoitohenkilökunnan liian pienen määrän vuoksi. Tarvitaan lisää hoitavia käsiä ja laadukkaampaa hoivaa, minkä vuoksi kd:n vaihtoehtobudjetin mukaisesti tulisi lisätä rahoitusta tuhannen uuden hoitajan palkkaamiseen. Vastaavasti omaishoitajien tekemästä tärkeästä työstä pitää saada nykyistä parempi kor-

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 4 /kd

vaus. Omaishoito mahdollistaa usein hoidon sovittamisen eri tavoin osaksi perheen elämää. Omaishoidon tasoa korottamalla parannetaan omaishoitajien tilannetta.

Vanhustenhoidon tason turvaamiseksi ja valvonnan tehostamiseksi tulee myös perustaa vanhusasiavaltuutetun virka. Vanhusasiavaltuutetun tehtävänä olisi toimia itsenäisenä ja riippumattomana, valtakunnallisena vanhusten edunvalvojana, joka muun muassa valvoo vanhusten oikeuksien toteutumista ja seuraa vanhustenhoidon tilan kehittymistä.

Saattohoitoa ja sen saatavuutta on viime vuosien aikana parannettu erilaisin toimenpitein, kuten lisäämällä hoitopaikkoja, perustamalla uusia saattohoitoyksiköitä, kehittämällä hoitoketjuja, panostamalla koulutukseen sekä lisäämällä henkilöstön osaamista ja tietoisuutta. Annetuista ohjeista ja suosituksista huolimatta osaavan saattohoidon saatavuus on Suomessa edelleen liian sattumanvaraista eikä oikeutta osaavaan ja laadukkaaseen saattohoitoon pystytä vielä kaikille takaamaan. Saattohoidon riittävä ja yhdenvertainen toteutuminen edellyttää, että se on tarvittaessa kaikkien ihmisten saatavilla riippumatta asuinpaikasta tai sairaudesta. Laadukkaalla saattohoidolla hälvennetään elämän päättymiseen liittyviä pelkoja ja lievitetään sekä kuolevan että omaisten tuskaa. Hyvien käytäntöjen levittämiseksi koko maahan tarvitaan lisäresursseja ja henkilöstön koulutusta.

Lääkekorvausjärjestelmä ja sisäilmaongelmat

Lääkemenot rasittavat monien taloutta varsinkin alkuvuodesta, kun lääkekorvausten omavastuun maksukatto on vielä täyttymättä. Maksukaton alentamisella parannetaan pitkäaikaissairaiden ja ikääntyneiden elintasoa. Lääkekorvausjärjestelmää tulee uudistaa siten, että alkuvuoden kuluraisuus on mahdollista jakaa useammalle kuukaudelle. Vastaavasti diabetessairaiden lääkekorvausten taso ja ehdot pitää palauttaa entiselleen. Samoin tulee palauttaa myös keliakikkojen ruokavaliokorvaus, sillä ruokavaliokorvaus on keliakikon ainoa hoito, mutta tästä huolimatta nykyinen hallitus poisti keliakiaa sairastavien ruokavaliokorvauksen.

Sisäilmaongelmat ovat Suomessa suuret ja kasvamassa. Merkittävä osa suomalaista altistuu vuosittain rakennusten kosteusvaurioille. Tieteellinen näyttö kosteusvaurioiden yhteydestä eri sairauksiin ja oireisiin on kuitenkin ristiriitaista ja epäselvää, minkä vuoksi on suuri tarve saada lisää yliopistotasoisista tutkimuksista sekä yhteisiä toimintamalleja altistumisen ja terveyshaittojen arviointiin. Yliopistosairaaloissa on esimerkiksi tarve sisäilmapoliklinikoiden perustamiselle. Suuri ongelma sisäilmasairauksien hoitamisen suhteen liittyy myös hyvien diagnostisten menetelmien puuttumiseen. Näihin tarvitaan nykyistä parempia panostuksia.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto StVL 3/2018 vp
Eriävä mielipide 4 /kd

Helsingissä 13.11.2018

Sari Tanus kd